

N:o 66.

Ank. till Riksd. kansli den 26 april 1895, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utvidgning af Vexjö hospitals område.

(2:dra U. A.)

Uti en den 26 nästlidne mars till Riksdagen aflåten proposition (n:o 48), hvilken blifvit remitterad till förberedande behandling af statsutskottet, har Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva,

att från det för statsverkets räkning utarrenderade indragna hospitalshemmanet $\frac{3}{4}$ mantal Vexjö hospitalsgård i Vexjö socken af Kronobergs län ett jordområde om 5 hektar 25 ar 70 kvadratmeter, som funnes utmärkt å en af kommissionslandtmätaren H. B:son Gierup år 1894 upprättad karta, finge upplåtas till Vexjö hospital, att tillträdas den 14 mars 1906, då nuvarande arrende angående hemmanet upphörde, eller dessförinnan, derest öfverenskommelse med hemmanets arrendator kunde i sådant afseende träffas på vilkor, som af Kongl. Maj:t pröfvades antagliga, samt att den ersättning, som i sistnämnda fall kunde komma att tillerkännas arrendatorn, finge utgå af förslagsanslaget till hospitals underhåll.

Vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t har departementschefen, enligt åberopade statsrådsprotokollet, anfört, hurusom uti en till medicinalstyrelsen stäld skrifvelse direktionen äfver Vexjö hospital gjort framställning om förvärfvande för hospitalets räkning af två till indragna hospitalshemmanet $\frac{3}{4}$ mantal Vexjö hospitalsgård hörande jordområden, innehållande tillhopa 4 hektar 8 ar 30 qvadratmeter åker och 1 hektar 17 ar 40 qvadratmeter äng. Till stöd för denna framställning hade direktionen hufvudsakligen anfört, att den begränsning, hospitalets jordområde för närvarande hade, vore i mer än ett hänseende olämplig. Redan i den af generaldirektören A. Almén afgifna berättelse öfver inspektionen af hospitalet den 2 och 3 augusti 1887 framhölles önskvärdheten deraf, att hospitalet förvärfvade sig de jordområden, som närmast begränsade hospitalet åt jernvägen och sjön, äfvensom på motsatta sidan närmast staden. Hospitalets område skulle härigenom blifva icke blott utvidgad, utan äfven bättre begränsadt och lättare att genom stängsel skydda, hvilket allt måste anses vara af behofvet påkalladt. Sedermera hade vid flera inspektioner samma fråga varit å bane; och då nu öfverläkaren vid hospitalet framhållit svårigheten att hålla främmande och störande element på vederbörligt afstånd från sjuklokalerna, en omständighet, som vore af lätt insedd betydelse för sjukvårdens noggranna handhavande och upprätthållande, samt att genom utvidgning af jordområdet en gagnelig sysselsättning kunde de sjuka beredas, hade direktionen funnit sig föranlåten att göra ifrågasvarande framställning. Genom bifall till densamma skulle hospitalets område erhålla naturliga gränser, nemligen i norr och öster af landsvägen, i söder af sjön Trummen och i vester af en till nämnda sjö rinnande bäck.

Vid direktionens framställning hade, enligt hvad departementschefen vidare meddelar, fogats dels en af kommissionslandtmätaren H. B:son Gierup år 1894 upprättad karta, hvarå de till afsöndring föreslagna jordlotterna n:is 1—14 blifvit med särskild färg utmärkta, jemte tillhörande beskrifning, dels ock transsumt af ett mellan domänstyrelsen och nämndemannen Johan Petersson den 27 juli 1885 upprättadt arrendekontrakt, hvarigenom domänstyrelsen på tjugu års tid från den 14 mars 1886 till Petersson upplåtit indragna hospitalshemmanet $\frac{3}{4}$ mantal Vexjö hospitalsgård tillhörande jordbruk i Vexjö socken och Konga härad af Kronobergs län. Detta kontrakt innehölle i 15 punkten, att arrendatorn tillförbundades att, der sådant för allmännyttigt ändamål å kronans vägnar fordrades, afstå egendomen tillhörig mark äfvensom inkomstgifvande lägenhet mot åtnjutande af minskning i arrendeafgiften, motsvarande den förlust honom tillskyndades.

Medicinalstyrelsen, som med skrifvelse den 24 september 1894 till

Kongl. Maj:ts pröfning öfverlemnad hospitalsdirektionens framställning, hade dervid andragit, att det jordområde, hvaröfver Vexjö hospital förfogade, vore i och för sig helt obetydligt och alldeles otillräckligt för de sjukas sysselsättning med för dem passande och väl behöfliga jordarbeten, men att denna för sinnessjukas vård väsentliga brist borde utan svårigheter eller nämnvärda kostnader kunna afhjelpas på det af direktionen föreslagna sätt. På dessa och öfriga utaf direktionen åberopade skäl hemstälde medicinalstyrelsen om medgifvande, att från Vexjö hospitalsgård finge afsöndras, för att med hospitalet förenas, det å nyssnämnda karta med egofigureerna 1—14 utmärkta område om tillhopa 5 hektar 25 ar 70 kvadratmeter, att tillträdas om möjligt redan den 14 mars 1895.

Sedan domänstyrelsen erhållit befallning att, efter vederbörandes hörande, afgifva utlåtande i ärendet, hade, fortsätter departementschefen, yttrande infordrats från arrendatorn af Vexjö hospitalsgård. Denne hade i sitt yttrande uppgifvit, att bruttoinkomsten af det till afsöndring ifrågasatta området årligen utgjorde 1,152 kronor 40 öre. Om härifrån afdroges brukningskostnaden samt utgifter för artificiell gödning och utsäde, tillhopa beräknadt till 150 kronor, återstode ett belopp af 1,002 kronor 40 öre, som skulle motsvara den hemmanet genom afsöndringen tillskyndade minskning i afkastning och hvarmed den årliga arrendeafgiften följaktligen enligt arrendatorns mening borde minskas.

T. f. domänintendenten i länet Hj. Ljungbeck hade upplyst, att efter frånräkning af den areal åker och äng, som medicinalstyrelsens framställning afsåge, skulle för arrendatorns bruk återstå omkring 9 hektar åker och 13 hektar äng, hvaruti ej inberäknats den areal åker och äng, som af torpare och lägenhetsinnehafvare brukades. Före hemmanets sista utarrendering hade från arrendet och för hospitalets räkning undantagits dels ett tunnland åker, belägen på ömse sidor om hospitalets kyrkogård, för densamma utvidgning, dels omkring 1½ tunnland åker, belägen öster om hospitalets trädgård, för att användas för vedupplag, och dels omkring tre tunnland åker för trädgårdens utvidgande. Den för kyrkogårdens utvidgande undantagna åker hade icke blifvit för detta ändamål använd, emedan marken ansetts vara för sank och vattensjuk. Af den nu ifrågasvarande åkern vore en del äfven besvärad af vattenstånd från sjön, så att densamma ej kunde torrläggas till behörigt djup, och ängsmarken utgjordes hufvudsakligen af kärrmark, som tidtals stode under vatten. Mot arrendatorns ersättningsanspråk anmärktes, att ersättningen för ängshöet med 40 öre per lispund vore väl hög, likasom kostnaderna för brukning m. m. syntes vara väl låga. Härtill komme äfven, att ersättningen för höstbetet vore för högt beräknad. Medgifvas borde dock, att arrendatorn,

om jorden skulle frantagas arrendet, icke kunde i någon större mån nedsätta brukningskostnaden för den återstående delen af hemmanets åker och äng; hvarjemte afseende äfven borde fästas vid det förhållande, att arrendatorn skulle ansvara för och betala alla hemmanets utskylder, äfven om nu ifrågavarande mark frantoges arrendet. Skulle det nu ifrågavarande jordområdet frångå arrendatorn, och den för utvidgning af kyrkogården förut afsatta åkern ej kunna för ändamålet användas, kunde detta område lämpligen utbytas mot ungefär lika areal af den åker, hvarom nu vore fråga.

Slutligen hade t. f. domänintendenten föreslagit, att den ersättning, som eventuellt borde tillkomma arrendatorn, måtte bestämmas af tre gode män, dock med iakttagande, att ersättningen af gode männen ej finge bestämmas till högre belopp, än arrendatorn begärt.

Hörd med anledning af t. f. domänintendentens yttrande, hade arrendatorn förklarar, att han hade intet att erinra mot förslaget om utbyte af den mark, som förut tagits i besittning af hospitalet för kyrkogårdens utvidgning, mot annan motsvarande mark af den, som nu vore i fråga att tilläggas hospitalet; att han, derest sådant utbyte genom vänlig öfverenskommelse kunde träffas, vore villig nedsätta sina anspråk på årligt afdrag å arrendet för den jord, han sålunda komme att afstå, till 900 kronor; att, derest icke vänlig öfverenskommelse träffades i ersättningsfrågan, arrendatorn för sin del öfverlemnade afgörandet åt en kompromiss af tre personer, af hvilka han sjelf skulle utse en, hospitalsdirektionen en och dessa två den tredje, och skulle vid deras beslut oklanderligt förblifva; samt att den jord, som hospitalet sålunda kunde komma att taga i besittning, skulle tillträdas först efter det 1895 års gröda blifvit inbergad. Hospitalsdirektionen, som af Kongl. Maj:ts befallningshafvande blifvit satt i tillfälle att vidare yttra sig i ärendet, hade uti afgifvet utlåtande anfört, att direktionen för sin del icke hade något att erinra mot att de på ömse sidor om kyrkogården till densamma utvidgning afsedda jordlotterna utbyttes mot lika areal af den åkerjord, om hvars öfverlemnande till hospitalet medicinalstyrelsen gjort framställning.

Beträffande det belopp, hvarmed den nuvarande arrendatorn ansett, att den årliga arrendeafgiften borde nedsättas, för den händelse de ifrågasetta jordområdena skulle afskiljas från arrendet, hade direktionen framhållit att, såsom den af vice kommissionslandtmätaren Gierup upprättade beskrifning utvisade, det område, som skulle hemmanet frånhändas, utgjorde 4,083 hektar åker och 1,174 hektar äng. För detta jordområde hade arrendatorn fordrat en årlig minskning i arrendeafgiften af kronor 1,002: 40.

För hela det arrenderade området erlades en årlig afgift af kr. 1,420: —

Då härifrån afräknades afgälden dels för de i arrendekontraktet af den 27 juli 1885 upptagna lägenheter, tillsammans	kr. 297: —
dels för de efter nämnda kontrakts upprättande åt G. M. Zätterberg, med domänstyrelsens medgifvande, upplåtna 9,1 kappland	» 40: —
dels den fordrade ersättningen för afstående af förenämnda 4,083 hektar åker och 1,174 hektar äng	» 1,002: —
eller tillsammans	kr. 1,339: 40,

skulle sålunda arrendatorn för kvarblifvande jordområde, hvilket, utom torp samt skogs- och hagmark, enligt t. f. domänintendentens beräkning utgjorde 9 hektar åker och 13 hektar äng, hafva att erlægga en årlig afgift af ..... kr. 80: 60.

Men taxerade man värdet af sistnämnda 9 hektar åker och 13 hektar äng efter samma beräkningsgrund, som arrendatorn följt, då han uppskattat afkastningen af den jord, som skulle hemmanet frångas, skulle arrendatorn af 9 hektar åker hafva en bruttoinkomst af kronor 2,160: — och af 13 hektar äng en bruttoinkomst af kronor 1,560: — eller tillhopa kronor 3,720: — och då brukningskostnaden, likaledes beräknad efter arrendatorns beräkningsgrund, frändrages med kronor 627: 88, en netto-behållning af kronor 3,092: 12 och dessutom inkomsten af torplägenheterna samt skogs- och hagmarken. Med anledning af det sålunda anförda funne direktjonen arrendatorns ersättningsanspråk orimliga och hemstälde, att Kongl. Maj:t täcktes föreskrifva sättet för bestämmande af den ersättning, som för mistningen af den ifrågavarande jorden borde arrendatorn tillkomma.

I utlåtande den 31 december 1894 hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande anført:

På grund af arrendekontraktets bestämmelser mötte för den ifrågasatta afsöndringen icke något hinder deraf, att den afsöndrade jorden för närvarande vore utarrenderad. Då emellertid kontraktet ej innehölle någon föreskrift om huru förfaras skulle för afgörande af frågan om förlustens uppskattande och arrendeavgiftens minskande, syntes, derest icke godvillig öfverenskommelse härutinnan träffades, denna fråga böra hänskjutas till gode män, på sätt arrendatorn föreslagit, eller afgöras af domstol. Någon godvillig öfverenskommelse kunde dock antagligen icke komma till stånd, då arrendatorns ersättningsanspråk icke syntes stå i skäligt förhållande

till den förlust, han komme att lida genom att afstå den jord, som skulle läggas till hospitalsområdet. Derest de af medicinalstyrelsen och hospitalsdirektionen anförda skäl för afsöndringens snara verkställande borde anses så tungt vägande, att icke dermed kunde anstå till utgången af nu löpande arrendeperiod, hölle Kongl. Maj:ts befallningshafvande i hvarje fall före, att det från sparsamhetssynpunkt sedt vore lämpligt, att hospitalet toge jordområdena i besittning först sedan arrendatorn under år 1895 tillgodogjort sig derå växande gröda, för hvilken eljest ersättning uppenbarligen måste arrendatorn tillerkännas.

Domänstyrelsen, som den 25 sistlidne januari afgifvit eget utlåtande i ämnet, hade deruti meddelat, att indragna hospitalshemmanet $\frac{3}{4}$ mantal Vexjö hospitalsgård tillhörande jordbruk blifvit genom styrelsens kontrakt den 27 juli 1885 utarrenderadt under tjugu års tid från den 14 mars 1886 mot ett årligt arrende af 1,420 kronor, med undantag bland annat af dels hvad till tomter och vägar af hospitalet då disponerades, dels af 120 qvadratref 63 qvadratstänger eller närmast 10 hektar 63 ar, som med Kongl. Maj:ts tillstånd afsöndrats för hospitalets behof, samt att arrendatorn i kontraktet tillförbundits att, der sådant för allmännyttigt ändamål å kronans vägnar fordrades, afstå egendomen tillhörig mark äfvensom inkomstgifvande lägenhet mot åtnjutande af minskning i arrendeafgiften, motsvarande den förlust honom tillskyndades. Af detta stadgande, som vore affattadt i fullkomlig öfverensstämmelse med 26 punkten i kongl. kungörelsen den 10 november 1882 angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, följde, att frågan om beloppet af den minskning i arrendeafgiften, som för markens afstående kunde arrendatorn tillkomma, måste blifva föremål för tvist vid domstol, derest icke öfverenskommelse med arrendatorn kunde träffas. För att förekomma dylik tvists anhängiggörande syntes därför vara lämpligt, att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med arrendatorns förslag, frågan om den nedsättning i arrendet, honom borde för markens afstående medgifvas, afgjordes i enlighet med lagen den 28 oktober 1887 af tre skiljemän, deraf kronan genom Kongl. Maj:ts befallningshafvande utsåge en, arrendatorn en och de sålunda valde tillkallade den tredje. Beträffande tiden för jordområdets afstående instämde styrelsen i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes hemställan.

Sedan slutligen medicinalstyrelsen lemnats tillfälle att vidare yttra sig i ärendet, hade denna embetsmyndighet i förnyadt, den 22 ofvanberörde mars afgifvit utlåtande anført följande.

Emedan hospitalets nuvarande väl belägna kyrkogård varit såsom

sådan använd, innan dess utvidgande med förutnämnda område, som då ansetts dertill tjenligt, beslutades, och enär den bredvid liggande marken icke vore mindre lämplig och enligt medicinalstyrelsens åsigt genom utdikning och någon dränering borde kunna blifva fullt tjenligt till kyrkogård, kunde det ifrågasatta utbytet icke tillstyrkas. Med anledning af de dryga utgifter, som föranleddes af begrafningar å närliggande stads- eller landtkommun tillhöriga kyrkogårdar för aflidne hospitalspatienter, hade nya kyrkogårdar i behörig ordning under de senaste åren anordnats vid Göteborgs och Kristinehamns hospital, och vore för närvarande ny kyrkogård under anordning vid Lunds hospital och asyl. Af enahanda anledning borde den vid Vexjö hospital befintliga, sedan äldre tider begagnade, i hospitalets omedelbara närhet belägna kyrkogården bibehållas och utvidgas, på sätt vore bestämdt och hvartill det därför afsedda området borde vara fullt tjenligt, sedan detsamma blifvit afdikadt och dräneradt. Af dessa skäl måste styrelsen afstyrka det ifrågasatta egoutbytet.

Ehuru den nuvarande arrendatorns anspråk på ersättning vore så orimliga, att en vänlig öfverenskommelse för närvarande vore omöjlig, kunde medicinalstyrelsen dock ej förorda ersättningens bestämmande genom sådan kompromiss, som föreslagits, enär det syntes vara ovisst, om densamma kunde komma till stånd, och ersättningen för öfrigt med säkerhet kunde antagas äfven då blifva oskäligt uppdrifven. Behovvet af det ifrågavarande jordområdet för de sjukas sysselsättande med jordarbeten vore väl obestriddigt, men dock icke så trängande, att nämnda jordområde måste genast förvärfvas med orimliga uppoffringar till den nuvarande arrendatorn, hvilken sannolikt skulle finna med sin fördel förenligt att antaga en skälig ersättning, d. v. s. helt ringa del af det nu fordrade beloppet för markens upplåtande, redan år 1895 eller 1896, derest han erfore, att öfverlåtelsen eljest icke skulle komma till stånd under hans arrendetid. För hospitalets förvaltning och åtskilliga dermed sammanhängande frågor, såsom områdets inhägnande med skyddande staket, den olämpligt belägna gamla portvaksstugans förflyttning till en blifvande uppfartsväg m. m., vore det emellertid af vigt, att beslut om förvärfvandet för hospitalets räkning af nämnda jordområde snarast möjligt blefve fattadt, oafsedt huruvida uppgörelse kunde komma till stånd med den nuvarande arrendatorn på antagliga villkor eller dermed måste anstå.

På de af medicinalstyrelsen anförda skäl och i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad samma styrelse i sitt sist omförmälda utlåtande hemställt, har departementschefen tillstyrkt aflåtande till Riksdagen af den framställning, som ofvan omförmäls.

Utskottet, som ej har något att erinra mot hvad Kongl. Maj:t i detta ärende föreslagit, hemställer,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 april 1895.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.
